

Kapcsolatszervezés könyvtár módra

A mai körülmények között, amikor a kultúra gazdasági lehetőségei egyre romlanak, alapvető fontosságú, hogy a könyvtár személyi környezete – a használók, a lehetséges olvasók, valamint a fenntartó intézmény vezetői – milyen információkkal rendelkeznek, s mi a véleményük a könyvtárakról és saját könyvtárukról. Ezért azzal egy időben, hogy a csökkenő lehetőségek miatt némely tevékenységet szüneteltetünk vagy elhagyunk, erősíteni kell a kapcsolatszervezési munkákat. A kapcsolatszervezés vagy „pr” (= public relations) több a hagyományos könyvtári propagandánál, mert a tájékoztatás és mozgósítás mellett magában foglalja az igénykutatást, s az érdeklődés szerinti tevékenységmódosítást is.

A kapcsolatszervezés talán legfontosabb lehetősége a *beszéd*. Minden lehetséges alkalommal beszélnünk kell a könyvtár munkájáról, terveiről és gondjairól, az olvasás hasznáról és öröméről. A szakszervezeti könyvtáros például arra törekedhet, hogy ahol működik a közművelődési bizottság, beszámoljon ülésein; hogy napirendre kerüljön a szakszervezeti bizottsági ülésen stb. Legalább ilyen fontos, hogy olvasóit naponta tájékoztassa – az, hogy a munkahelyeken dolgozók egyhamadával, egynegyedével meg-megújuló beszédes kapcsolatban vagyunk, óriási lehetőség a közvélemény formálására! Ugyancsak folyamatosan kutatnunk kell, mit várnak el tőlünk olvasóink... Ne a saját szép elképzeléseinkhez keressünk támogatást, hanem szolgáljuk ki a használókat!

Még eredményesebb lehet a könyvtár népszerűsítése, ha a könyvtáros ösztönzésére és tájékoztatása alapján egy olvasó tisztségviselő vagy vezető szól hozzá a munkahelyi összefogáshoz. Ők a személyes meggyőződés hitelével dicsérhetik a (jó) könyvtárat, s nem tűnik úgy, hogy „hazabeszélnék”. A tanácsi könyvtárak a falugyűlést, tanácsülést és egyéb fórumokat hasznosíthatnák az intézményük iránti figyelem felkeltésére. Szavaink hitelét azonban

minden esetben szolgáltatásokkal kell megalapoznunk!

A könyvtári munkát, állományt és szolgáltatásokat kiadványokkal is népszerűsíthetik intézményeink. Változatlanul szükség lenne esztétikus megjelenésű, rövid szövegű, a felhasználó által kitölthető plakátra, a könyvvédelmet vagy egyes állománycsoportokat népszerűsítő könyvjelzőkre, tematikus vagy egy-egy időszak új termését (beszerzéseit) bemutató annotált bibliográfiákra, rölapokra és használati tárgyakra: olvasójegyre, órarendre, meghívó- és visszahívólapra stb. (Örvedetes lenne, ha a Könyvért plakát- és levelezőlap-kínálata a felnőttek könyvtárait is kiterjedne, a színvonalas gyermekkönyvtári kiadványok mintájára.) Ugyanis a használati tárgyak, illetve a reklám- és propagandakiadványok teljes skáláját nem egy könyvtár, de még egy hálózat sem tudja saját használatra előállítani, erre a szellemi kapacitás nem lenne elég, s a magas nyomda- és papírköltségek sem teszik ezt lehetővé. Ezért kézenfekvő lenne a hálózatok összefogása, illetve az, hogy azok a műhelyek (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Fejér Megyei SZMT Központi Könyvtár stb.), melyek eddig is oroszlánrészt vállaltak a kisebb könyvtárak és hálózatok ellátásából, tevékenységük folytatásához, újraindításához és kiterjesztéséhez anyagi támogatást kapjanak. Az önálló könyvtáraknak, illetve a hálózati központoknak pedig a költségvetésben kellene biztosítani, hogy vásárlóként rendszeresen jelentkezzenek a kiadói tevékenységet folytató könyvtáraknál...

Az átvett kiadványokon is érdemes feltüntetni a terjesztő könyvtár alapadatait: helyét, telefonszámát, kölcsönzési-nyitvatartási idejét, fontosabb gyűjteményeit és szolgáltatásait, s a könyvtáros(ok) nevét. Ez esetben a kiadvány az általános könyv- és könyvtárpropaganda mellett a terjesztő intézmény igénybevételeire is ösztönöz.

Az új könyvek között egyre kevesebb a szép-

irodalom – s közöttük az esztétikai érték –, meg kell tanulnunk tehát a gyűjteményekben már meglévő értékekkel jobban sáfárkodni. Várható, hogy ez a tendencia tovább folytatódik. Az olvasói érdeklődés azonban ezzel fordítottan arányos: az elemző statisztikák szerint az olvasmányok kétharmada szépirodalmi és ifjúsági mű, s csak egyharmada az ismeretterjesztő és szakirodalom. (Az *Új Könyvek* 1988-ban megjelent első 24 számában 2006 műről olvashattunk. Közülük 1389 a szakirodalmi és ismeretterjesztő, s csak 617 az ifjúsági és a szépirodalmi alkotás. Az arány tehát: 69,2, illetve 30,8 százalék). Ezért megnő a visszatekintő (retrospektív) bibliográfia szerepe. A *Könyvtári kis tükör* kötetét is gyakrabban és céltudatosabban kell használnunk a könyvtári tájékoztatásban-tájékozódásban, ugyanakkor a kisebb terjedelmű ajánló bibliográfiák, katalógusok is jól hasznosíthatók. (Az átvett kiadványokban érdemes jelezni, mely műveket tudunk saját állományból, biztosan és gyorsan kézbeadni, s melyek azok, amelyeknek csak könyvtárközi kölcsönzéssel szerezhetünk meg olvasóink kérésére. Ehhez az átkölcsönzési készségnek is növekednie kell.) Alapvető követelmény, melyet érdemes deklarálnunk is, hogy minden konkrét vagy konkretizálható kérést teljesítsünk. A sikeres bibliográfiasorozatot – *Tudja-e, hogy kérheti?* – a jövőben *Ha kéri, megkapja* tartalommal kell megtöltenünk.

Valószínű, hogy a korrekt szolgáltatási tevékenység mellett a Ganz Danubius szakszervezeti könyvtárának tájékoztató kiadványai – a 10 éve negyedévenként megjelentetett gyarapítási jegyzékek, a vezetőknek névre szólóan eljuttatott szakirodalmi ajánlás stb. – is hozzájárultak ahhoz, hogy amikor a könyvtár kérte, „zsebbe nyúltak” az olvasók. Nevezetesen *pártoló tagoknak* kérték fel az olvasókat, az idén másodízben. Pártoló tag az, „aki beiratkozik és évente egy alkalommal saját maga által meghatározott pénzüsszeget befizet, de ezért külön szolgáltatást és másokkal szemben előnyt nem igényel”. Az olvasók kétharmada támogatja így a könyvtárat, kettőtől háromszáz forintig terjed a támogatás összege (átlagban 30 forint). Érdekes az is, hogy ebben az évben, az előző évihez viszonyítva mind az olvasók és látogatások, mind a kölcsönzött kötetek számában jelentős emelkedés tapasztalható, holott a vállalati létszám csak ebben az évben is kétszázötven fővel csökkent.

Az Óbudai Hajógyárban egy szocialista brigád a brigádpénzből ezer forintot ajánlott fel

könyvtári célra; több helyütt társadalmi munkával támogatják intézményeinket, mindez arra vall, hogy e társadalmi bázisra számíthatunk.

A jövő érdekében

A jövő olvasó nemzedékének nevelését a mai gyermek megnyerésével kell szolgálunk. Ehhez az iskolai és a gyermekkönyvtári hálózat fejlesztésével egyidőben meg kell teremteni a gyermekirodalom kritikai fórumait, például a *Kincskereső* hozzáférhetőségét, a *GYIK Híradó* terjesztését is. A gyermekek számára hasznos szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvsorozatokot és kiemelkedő színvonalú egyedi műveket, valamint az irodalmi hanglemezeket, kazettákat, videokazettákat is érdemes lenne időnként egy-egy jegyzékbe foglalva népszerűsíteni.

A gyermekek olvasóvá nevelését szándékozik szolgálni a Móra Kiadó legújabb kezdeményezése: a *Gyermekekönnyvklub* létrehozása. A klubnak *Az én újságom* című lapját utcán át is érdemes lenne terjeszteni. A klubtagok – ha az ötven forintos tagsági díjat befizetik, s a tizenhat versenyműből ötöt megrendelnek – ajándékokat, jutalmakat is kapnak. Egy út már most látható a továbblépésre: felvenni a versenyművek közé a társkiadók arra érdemes kiadványait is – esetleg a költségek közös viselése árán.

A gyermekek könyvtárhasználatát a *Vademecum* című animációs filmmel lehetne ösztönözni, mondjuk az idejülemkönyvhéten, a televízióban. Célszerű lenne, ha a tömegkommunikáció a közművelődési könyvtárak, az ott folyó élet és tevékenység bemutatása mellett a gyermekkönyvtárakat is bemutatná. S az utóbbi gondolattal már át is térünk a *sajtó s az elektronikus tájékoztatás* adta lehetőségek számbavételére.

Célszerű lenne, ha a könyves ágazatok képviselőit a MKKE és a KMK rendszeresen eljuttatnának a szerkesztőségekbe egy könyv- és könyvtárügyi „hírlevelet”, melyben a legfontosabb eseményeket, a hír értékű tényeket s a népszerűsítésre méltó kezdeményezéseket, a megírható ötleteket közölnék a sajtó s az elektronikus tájékoztatás munkatársaival. Ebbe a periodikumba munkabizottságunk és munkacsoportjaink is tudnának az egyesületi életről, az olvasótáborokról, a közösségi házakban folyó tevékenységekről, a művelődő kiskö-

zösségekről, a népfőiskolákról stb. adatokat szolgáltatni. Tervezett üléseinkről, vitáinkról is hírt adhatnánk, hogy az érdeklődők részt vehessenek eszmecsereinken. Az iskolai könyvtárakról az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum közölhetne tudnivalókat. A küldeményhez a sikerültebb kiadványokat is érdemes lenne mellékelni, hogy a sajtó illusztrációként, tájékozódásra felhasználhassa.

Az országos, illetve központi hírközlő szervek mellett a helyi lehetőségekről – megyei és városi lapok, szakszervezeti és üzemi újságok, kábeltelevíziók igénybevétele – sem szabad megfeledkeznünk. Minden intézménynek és szakembernek érdeke, hogy a lehetséges sajtópartnereket megkeresse, velük együttműködjen: tájékoztassa általuk tevékenységéről, rendezvényeiről, kiadványairól lehetséges olvasóit, használóit. A könyvtárak „menedzselhetik” tehetségesen irogató olvasóiknak könyv- és könyvtári tárgyú írásait is. Bevált népszerűsítési forma a könyvismertetés és az olvasóportré. A sajtó mellett a helyi műsorfűzetek, moziműsorok, városi műsorkalauzok igénybevétele is célszerűnek látszik. Sok helyütt a könyvtá-

rakban folyik a helytörténeti kutatómunka és az üzemtörténet művelése, ezek eredményeinek közzétételében is érdemes közreműköd-nünk: ez intézményünknek tekintélyt ad a fenntartókkal folytatott alkudozásokban is.

A hagyományok ébresztése mellett a jelenlegi sokszínű könyvtári élet is méltó a népszerűsítésre. Arra gondolok, hogy ha a Csepeli Olvasó Munkás Klub – vagy más, rutinos, felkészült társaság – meghív egy jelentős író, vagy ellátogat egy műterembe, s az alkotóval eszmecsere-t folytat, kivonulhatna a tévé forgatócsoportja, megjelenhetne a rádió riportere vagy egy-egy újságíró, hogy a vitát rögzítse, s a szélesebb nyilvánosság és az utókor számára hozzáférhetővé tegye. (Már ma is fontos lenne, hogy mit mondott Nagy László vagy Sánta Ferenc az erkölcsről, a közéleti tisztaságról egy-egy író-olvasó találkozón...)

Több ízben szoltunk már az együttműködésről. Célunkat jobban megközelíthetjük, ha erőinket összefogjuk, együtt haladunk. Ezt nem csak a könyves ágazatok – kiadás és terjesztés, bolt és könyvtár – együttes fellépése eredményezheti. Gondolunk távoli intézmények együttműködésére is, akár a könyvszakma és a kiemelkedő reklámtevékenységet folytató OTP közös kiadványára is. Ennek egymással rimelő szlogenpárja lehetne: „Váltson takarékkönyvet! Kamatozik! – Nem csak a takaréket – minden könyv kamatozik!” Valószínű, hogy sokaknak feltűnne ez a mindkét ágazatban terjesztett kiadvány. (Reklámhordozónak egyébként azért jók a használati tárgyak: olvasójegyek, könyvjelzők, órarendek, mert azokat többször kézbe vesszük, elolvassuk.)

Az együttműködés eredményes példája a tudomásunk szerint először Hatvanban alkalmazott Ünnepi könyvhét – könyvtári napok” című akciósorozat. A rendezvények révén a könyvtár igazán megmutathatja magát: falai közül kivonul, s a legmodernebb információhordozókkal, videoval, számítógéppel, zenés hírveréssel, helyi alkalmi újsággal stb. kelt figyelmet. Az országos ünnepségekkel egy időben, az ünnepi kínálatához kapcsolódva helyi információkat közölnek. S ehhez a helyi intézmények, gazdálkodó szervezetek összefogását, támogatását is sikerült megszerezniük. S az már természetes, hogy ezt az ünnepi, intenzív együttműködést az ünnepek utánra is sikerült átmenteni.

Arnóth Károly

